

KESKKONNAMINISTEERIUM

Keskkonnahoidlikud riigihanked

Karen Silts

Peaspetsialist/ Keskkonnakorralduse osakond

Pärnu, 24.05.2022

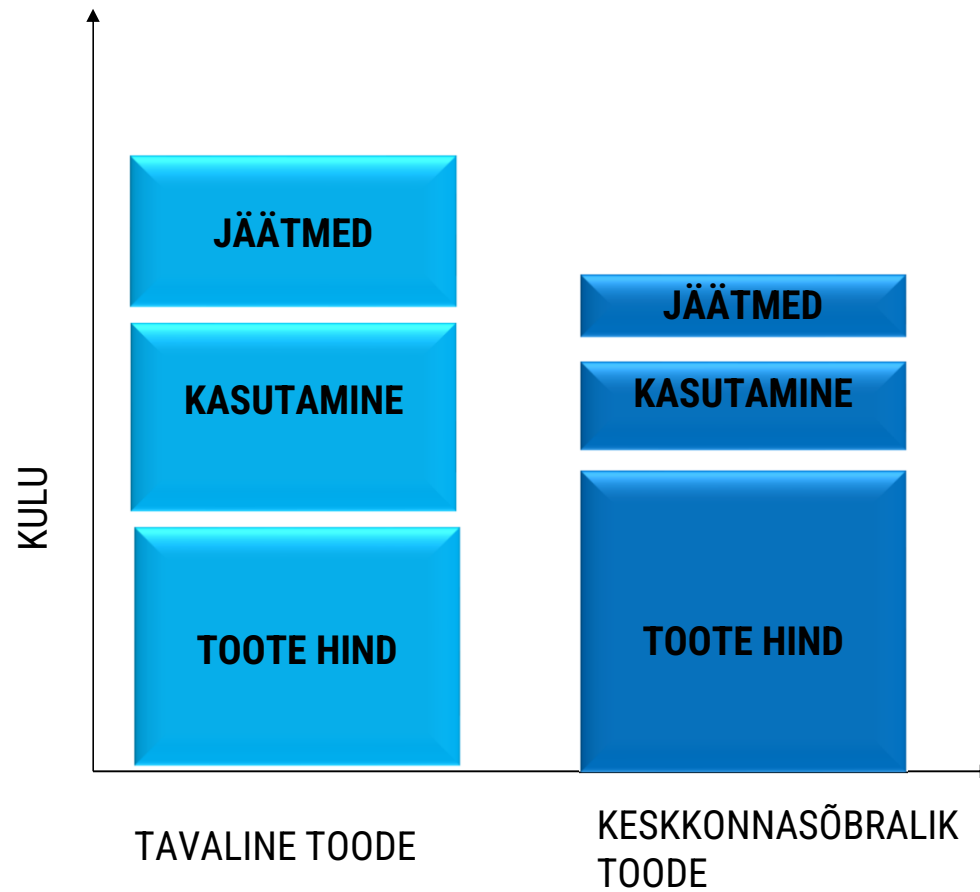

Keskkonnahoidlik riigihange (KHRH, inglise keeles *Green Public Procurement (GPP)*)

- Tavapärase riigihange, mille käigus hangitav **toode** või **teenus** on **keskkonnahoidlik** ning **väikseima võimaliku keskkonnamõjuga**.
- Hüved:
 - Majanduslik;
 - Sotsiaalne/tervis;
 - Keskkond.

Tavaline vs keskkonnasõbralik toode

Keskkonnahoidlikud riigihanked Eestis

- Valitsussektori kulutused ehitustöödele, asjadele ja teenustele moodustavad suure osa Euroopa tarbimisest **14% ELi SKP**-st.
- 2020. aastal viidi läbi **8323 riigihanget**, maksumusega **3,7 miljardit** (28.06.2021 seisuga ja 3,87 miljardit 09.09.2021 seisuga).
- 2020. aastal moodustasid riigihanked riigieelarvest **32%**.
- 2020. aastal keskkonnahoidlikud riigihanked **4,5%** ja 2021. aastal **5,5%**.

KHRH statistika väljavõte RHR

Hange avaldati	Riigihangete arv (tk)	KHRH arv (tk)	KHRH %	RH maksumus (eur)
2015	10652	614	5,8%	2 522 777
2016	10343	605	5,8%	2 306 309
2017	10374	502	4,8%	2 482 297
2018	7942	234	2,9%	3 013 598
2019	8031	82	1,0%	2 925 191
2020	8329	373	4,5%	3 742 005
2021	8453	466	5,5%	
2022	2097	156	7,4%	

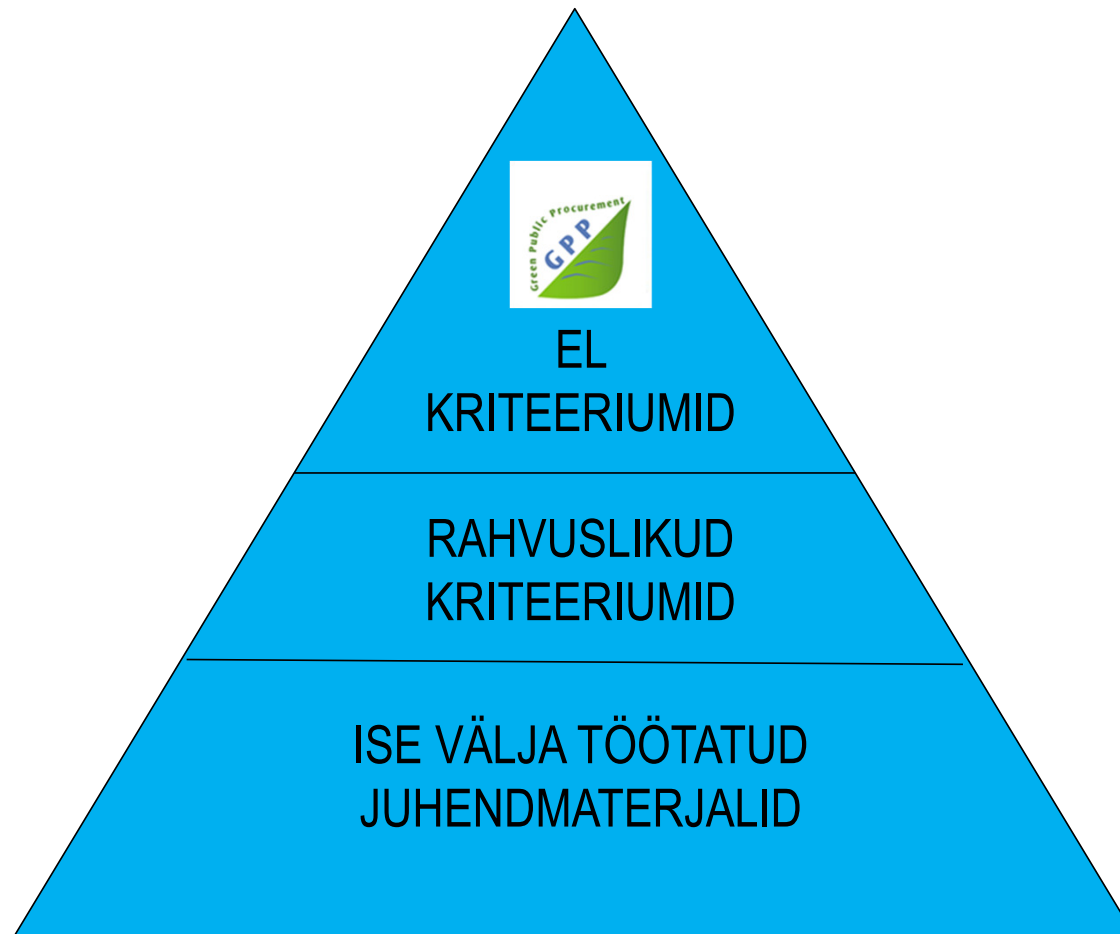
*2022. a andmed 21. aprilli seisuga.

Avalik sektor kui muutuste eestvedaja?!

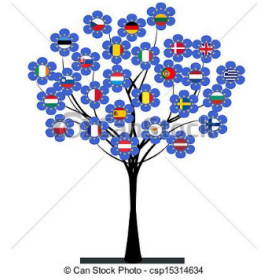
- Tekitab **hangete turu** keskkonnasõbralike toodete/ teenustega ning muudab need teistele tarbijatele kättesaadavamaks ja soodsamaks;
- Tavatarbijate lisandumine muudab toote turul **normiks** → suureneb konkurents ja langeb toodete hind;
- **Suurema keskkonnamõjuga** tooted tõrjutakse turult.

Keskkonnahoidlikud kriteeriumid

EL kriteeriumid

- EL on hangete jaoks välja töötanud keskkonnahoidlikke kriteeriume alates 2011. a.
- KHRH kriteeriumid on välja töötatud **20 toote- ja teenusgrupis**.
- Kriteeriumid põhinevad: **toote/teenuse elutsüklil, EL ökomärgise kriteeriumitel, huvigruppidele pärineval informatsioonil ning on vastavuses EL riigihangete direktiiviga.**
- EL kriteeriumite kasutamise suurim eelis - **ühised kogu Euroopale ja seeläbi on mõju turul pakutavale suurem. Lisaks vähendab vaidluste tõenäosust.**

KHRH toote- ja teenusrühmade kriteeriumid

1. Koopia- ja joonestuspaber
2. Puhastustooted ja- teenused
3. Kontori IT – seadmed (arvutid, kuvarid, tahvelarvutid ja nutitelefonid)
4. Mööbel
5. **Tekstiilitooted- ja teenused**
6. Tervishoius kasutatavad elektri- ja elektroonikaseadmed
7. **Maanteetransport**
8. **Elektrienergia**

<https://envir.ee/ringmajandus/ringmajandus/keskkonnahoidlikud-riigihanked#eli-keskkonnahoidlik>

9. **Toidukaubad, -teenused ja müügiautomaadid**
10. Värvid, lakid ja teekattemärgistus
11. Kujutise reprodutseerimise seadmete ostmine ja rentimine
12. Teevalgustus ja foorid
13. **Kontorihoonete projekteerimine, ehitamine ja haldamine**
14. Vesikütteseadmed
15. Sanitaartechnilised kraanitarvikud
16. WC-potid ja pissuaarid
17. Avaliku ruumi korrashoid
18. Reoveetaristu
19. **Teede projekteerimine, ehitamine ja hooldus**
20. Andmekeskused, serveriruumid ja pilveteenused

Määrus nr 138 „Kogu kasutusiga hõlmavad energiamõju ja keskkonnamõju nõuded maantesõidukite ostmisel“

- Määrus kehtestati „Riigihangete seaduse” § 31 lõike 2¹ alusel : <https://www.riigiteataja.ee/akt/101112011002>
- **Uus määrus on Keskkonnaministeeriumist välja saadetud kooskõlastamisringile.**

Keskkonnahoidlike maantesõidukite hankimine

- Direktiiv nõuab, et **miinimumprotsent (%)** kõigist perioodil 02.08.2021 kuni 31.12.2025 Eesti hankijate hangitud sõidukitest oleksid keskkonnahoidlikud. Eesti puhul on see miinimumprotsent **kergsõidukite puhul 23,1%, veokite puhul 7% ja busside puhul 31%**. Selleks, et Eesti täidaks EL kehtestatud minimaalse hanke-eesmärgi, tuleb hankijatel igas maantesõidukeid puudutavas riigihankes hankida vähemalt vastava miinimumprotsendi ulatuses sõidukid keskkonnahoidlikult.
- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2019/ 1161, 20. juuni 2019, millega muudetakse direktiivi 2009/33/EÜ **keskkonnasõbralike ja energiatõhusate maantesõidukite edendamise** kohta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1161&from=EN>

Keskkonnahoidlike maantesõidukite hankimine

Põhilised keskkonnamõjud toote olelusringi jooksul	Euroopa Liidu KHRH meetod
<ul style="list-style-type: none">• Kasvuhoonegaaside ja õhusaasteainete heide, mis tuleneb energiatarbimisest kasutusetapis.• Kasvuhoonegaaside ja õhusaasteainete heide, mis tekib energiakandjate tarneahelas. • Keskkonnamõju, mis on tekkinud elektrisõidukite akude tootmise ajal.• Müraemissioon, mille tekitavad sõiduk ja rehvid kasutusetapis.	<ul style="list-style-type: none">• Nõutavad on kriteeriumid, mis käsitlevad tüübikinnituse kohast CO₂ heidet sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite puhul ning konkreetset tehnoloogiat raskesõidukite ja L-kategooria sõidukite puhul.• Nõutavad on kriteeriumid, mis põhinevad õhusaasteainete heite näitajatel sõiduautode ja väikeste tarbesõidukite puhul ning konkreetset tehnoloogial raskesõidukite ja L-kategooria sõidukite puhul.• Nõutavad on kriteeriumid, mis käsitlevad rehvide veeretakistust.• Nõutavad on kriteeriumid, mis käsitlevad elektrisõidukite ja väikeste tarbesõidukite energiatõhusust.• Nõutavad on kriteeriumid, mis käsitlevad akude garantiisid.• Nõutavad on kriteeriumid, mis käsitlevad sõidukite ja rehvide müraemissiooni.• Nõutav on teenuseosutajate põhipädevus ning nendepoolne oluliste keskkonnajuhtimismeetmete ja -tavade rakendamine.• Nõutav on teenuseosutaja personali piisav ja sage koolitamine.• Nõutavad on kriteeriumid, mis käsitlevad rehve ja hooldamiseks mõeldud määrdeaineid.

Keskkonnaministri määrus nr 35 (I)

- Alates 01.01.2022 jõustus Keskkonnaministri määrus "Hankelepingu esemeks olevate toodete ja teenuste keskkonnahoidlikud kriteeriumid ja nende kohta riigihanke alusdokumentides kehtestavad tingimused", millega muutus riigihangetes kohustuslikuks keskkonnahoidlike kriteeriumite kasutamine neljas tooterühmas:
 - **mööbel (Lisa 1);**
 - **puhastustooted ja –teenused (Lisa 2);**
 - **kontori IT-seadmed (Lisa 3);**
 - **koopia- ja joonestuspaber (Lisa 4).**
- Määrust kohaldatakse avaliku sektori ja võrgustiku sektori hankijale.
- Määrus kehtestati riigihangete seaduse § 77 lõike 7¹ alusel:
https://www.riigiteataja.ee/akt/102072021013?dbNotReadOnly=true&RIIGITEATAJA_AADRESS=https%3A%2F%2Fwww.riigiteataja.ee&RIIGITEATAJA_AADRESS_HALDUS=https%3A%2F%2Fwww.riigiteataja.ee

Keskkonnaministri määrus nr 35 (II)

- Alates 1. juunist kohaldub KH tingimuste kasutamine lihthangetes, sest **§ 125 muudetakv lg 5** esimene lause ütleb, et: lihthankemenetluse läbiviimisel järgib hankija käesoleva seaduse 1. peatükis ning **§-des 77, 81 ja 82** sätestatud.
- Kuni 31. mai 2022 on määrus on kohustuslik hankemenetlustes, lihthankemenetluses mitte. **Alates 1. juunist 2022 on nõuded kohustuslikud ka lihthankemenetlustes.**

I-tüübi ökomärgised (ISO 14 024)

- **Österreichisches Umweltzeichen** (Austria);
- **Ekologicky Setrny Vyrobek** (Tšehhi);
- **Nordic Ecolabel** (Taani, Norra, Rootsi, Island, Soome);
- **Blue Angel** (Saksamaa);
- **Hungarian Ecolabel** (Ungari);
- **Polish Ecolabel** (Poola);
- **NL Milieukeur** (Holland);
- **National Programme of Environmental Assessment and Ecolabelling in the Slovak Republic NPEHOW** (Slovakkia);
- **Catalan Environmental Quality Guarantee Award** (Hispaania, Kataloonia);
- **TCO certification** (IT-seadmed) (Rootsi).

E-riigihangete registri KH kriteeriumid

The screenshot displays the search results for the Riigihangete register 4.9.5. The search criteria are as follows:

- Kiirotsing:** Otsi lepingut, Otsi vaidlustust
- Hanke viitenumber:** [Empty field]
- Avaldatud:** 1.01.2022 - 23.05.2022
- Esitamise tähtpäev:** [Empty field]
- Hanke seisund:** -Vali-
- Hankija nimi:** [Empty field]
- Hankija registrikood:** [Empty field]

The search results are as follows:

Leitud hankeid (266)	Laadi alla XLS	Tagasi otsingu avalehele	Sorteeri: Avaldamise aja järgi kahanevalt
Tallinna linna teede, teerajatiste ja tee osade hooldusremondi teostamine 2022 aasta suvel			
Viitenumber: 250528 Hankija: Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalamet Menetluse liik: Avatud hankemenetlus Tegevusvaldkond: Teetööd			Hanke seisund: alustatud Avaldatud: 20.05.2022 Pakkumuste esitamine: 15.06.2022 11:00
Hanke teated (1)			Jaga
Rahvusvaheline kullerteenus 2022-2024			
Viitenumber: 242076 Hankija: Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus Menetluse liik: Avatud hankemenetlus Tegevusvaldkond: Kullerteenused			Hanke seisund: alustatud Avaldatud: 20.05.2022 Pakkumuste esitamine: 6.06.2022 14:00
Hanke teated (1)			Jaga
Maapinna ketasadraga ettevalmistamine Edela piirkonnas 2022-2026			
Viitenumber: 250210 Hankija: Riigimetsa Majandamise Keskus Menetluse liik: Avatud hankemenetlus Tegevusvaldkond: Metsastamise teenused			Hanke seisund: alustatud Avaldatud: 20.05.2022 Pakkumuste esitamine: 20.06.2022 10:00

RHR väljavõte 23.05.2022 seisuga: <https://riigihanked.riik.ee/rhr-web/#/search>

Kuidas jõuda KH kriteeriumiteni e-RHR

**Valides
vastavustingimused ->
vastavustingimuse
tingimuse lisamine ->
keskkonnahoidlikku
näidistingimust valides
->
keskkonnahoidlik
tootegrupp**

The screenshot shows a web browser window with the URL `riigihanked.riik.ee/rhr-web/#/procurement/4274188/qualification-conditions`. The page displays two qualification conditions:

- 6 Sise- ja välismööbel. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 1907/2006 (REACH) kandidaatainete loetellu kantud ainete deklareerimine**
Pakkuja peab deklareerima kõik REACHi kandidaatainete loetellu kantud ained, mille sisaldus tootes ja mis tahes selle koostisosas või materjalis ületab 0,1 (massi)protsenti.
Täiendav selgitus
Pakkuja esitab tõendi tootes sisalduvate konkreetsete REACHi kandidaatainete loetellu kantud ainete kohta kooskõlas kandidaatainete loetelu kõige viimase versiooniga pakkumiskutse avaldamise kuupäeva.
Ettevõtjalt oodatavad vastused (1)
1) Pakkuja kinnitab, et esitab nõutud kinnituse lepingu täitmise käigus koos mööbli üleandmisega (Raadionupp valikutega "Jah/Ei")
[Loe täpsemalt](#)
[Teavevahetus \(0\)](#)
- 7 Sise- ja välismööbel. Toote garantii ja varuosad**
Pakkuja annab tootele garantii, mis jõustub toote üleandmise kuupäeval. Garantii hõlmab remonti ja asendustoote andmist garantiiremondi ajaks. Garantii tagab toodete vastavuse lepingu tingimustele lis ...
Täiendav selgitus
Pakkuja annab tootele vähemalt kaheaastase garantii, mis jõustub toote üleandmise kuupäeval. Pakkuja esitab kirjaliku kinnituse, milles täpsustatakse pakutav garantiiperiood ja kinnitatakse, et see hõ ...
Ettevõtjalt oodatavad vastused (1)
1) Pakkuja kinnitab, et esitab nõutud dokumendi lepingu täitmise käigus koos mööbli üleandmisega (Raadionupp valikutega "Jah/Ei")
[Loe täpsemalt](#)
[Teavevahetus \(0\)](#)

Jäätmehierarhia

1. Vältimine;
2. korduskasutamiseks ettevalmistamine;
3. ringlussevõtt;
4. muu taaskasutamine;
5. Kõrvaldamine.

Jäätmehierarhiat kohaldatakse prioriteetide järjestuses jäätmetekke vältimist ja jäätmete käitlemist käsitlevates õigusaktides ja poliitikas.

Mida teha kui soovitud hanke jaoks ei ole välja töötatud KH kriteeriume?

- Määratle suurimad keskkonnamõjud ja keskendu kriteeriumi koostamisel nende mõjude vähendamisele.
- Ambitsioonid peavad olema realistlikud ja seotud turul pakutavate võimalustega – konkurentsi säilimine ning rahade säästlik kasutamine.
- Sobivate I-tüüpi ökomärgise kriteeriumite olemasolul tasub lähtuda neis kirjeldatud kriteeriumitest.
- Tehniline dialoog pakkujatega.

Kriteeriumid peavad olema:

- Seotud hanke objektiga;
- Asjakohased;
- Vastavuses EL ja Eesti seadusandlusega;
- Proportsionaalsed ehk terviklikud;
- Tõestatavad;
- Pakkujatele võrdset kohtlemist tagavad;
- Kontrollitavad ja jälgitavad;
- Selged.

Järgmised prioriteetsed kategooriad

SEI Tallinn 2020. aasta keskkonnahoidlike riigihangete analüüsi soovituslikud viis kategooriat:

1. Maanteetranspordi 1. kategooria sõidukid (sh sõiduautod, väikesed tarbesõidukid ja L-kategooria sõidukid);
2. Teevalgustus ja foorid;
3. Kujutise reprodutseerimise seadmed;
4. Sanitaartechnilised kraanitarvikud;
5. WC-potid ja pissuaarid.

1. Tekstiilitooted- ja teenused;
2. Kontorihoonete projekteerimine, ehitamine ja haldamine;
3. Teede projekteerimine, ehitamine ja hooldus;
4. Toidukaubad, -teenused ja müügiautomaadid;
5. Elektrienergia.

Elektrienergia keskkonnahoidliku riigihanke kriteeriumid ELis

Peamised keskkonnamõjud	KHRH meetod
<ul style="list-style-type: none">• Suur osa kasvuhoonegaasidest ja muudest heitgaasidest tekib fossiilkütustest elektrienergia tootmise tagajärjel.• Kasvab elektrinõudlus ja samas ammenduvad taastumatud loodusvarad.• Taastumatutel energiaallikatel põhineva soojus- ja elektrienergia koostootmisel on vaid piiratud mõju CO₂-heite vähendamisele. <p>Tehniline kirjeldus: Vähemalt 50% tarnitavast elektrienergiast peab olema saadud taastuvatest energiaallikatest ja/või suure tõhususega koostootmise teel, nagu on määratletud direktiivis 2009/28/EÜ ja 2004/8/EÜ.</p> <p>Pakkuja peab märkima, kui suur on taastuvatest energiaallikatest toodetava elektrienergia osakaal.</p> <p>Vastavuse kontroll: tuleb esitada päritolutagatise süsteemi asjakohased dokumendid või muu samaväärne tõend.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Suurendada taastuvelektri osakaalu.• Minna üle suure tõhususega soojus- ja elektrienergia koostootmisele või taastuvatel energiaallikatel põhineva soojus- ja elektrienergia koostootmisele.

Edasised tegevused:

- Keskkonnaministri määruse nr 35 rakendamise juhend (eeldatav tähtaeg mai lõpp-juuni algus);
- Uued prioriteetsed kategooriad (analüüs);
SEI 2020. aasta analüüs:

<https://envir.ee/ringmajandus/ringmajandus/keskkonnahoidlikud-riigihanked#uuringud-ja-analuusi>

- Ümarlauad tootjate, pakkujatega ja hankijatega;
- KHRH rakkerühm (hetkel läbirääkimised Riigikantseleiga).

**1 tonni paberi ringlussevõtt säästab –
kuni 31 puud,
4 000 kWh elektrienergiat,
270 liitrit naftat
ja 26 000 liitrit vett**

Materjalid

- Keskkonnaministeeriumi KHRH: <https://envir.ee/ringmajandus/ringmajandus/keskkonnahoidlikud-riigihanked>
- Euroopa Komisjoni Green Public Procurement kodulehekülg: https://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm
- Keskkonnahoidlik ostmine: http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_et.pdf
- Keskkonnaministeeriumi EL ökomärgis: <https://envir.ee/et/el-okomargise-kampaania>
- Keskkonnaagentuuri kodulehekülg: <https://keskkonnaagentuur.ee/teenused-ja-aruandlus/teenused/eli-okomargis>
- EL ökomärgise kodulehekülg: https://ec.europa.eu/environment/topics/circular-economy/eu-ecolabel-home/product-groups-and-criteria_en
- Riigihangete register: <https://riigihanked.riik.ee/rhr-web/#/>

KESKKONNAMINISTEERIUM

Küsimused?

Millised on Kohaliku omavalitsuse ootused?

Aitäh kuulamast!

Karen Silts

Peaspetsialist/ Keskkonnakorralduse osakond

Karen.silts@envir.ee